

Dit stuk mag niet worden vermenigvuldigd dan met toestemming van Hfd afd Inl/Veil

MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMACHTSTAF

Afdeling / ~~SECRET~~ Inl/Veil
Corresp. adres: Thérèse Schwartzestraat 15
Telefoon: 070 - 245370 tsl

kopie

Ex.nr. [REDACTED]

Men wordt verzocht bij beantwoording datum en nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

GEHEIM

Aan zie Verzendlijst

Zaak-nr.

Code-nr. *12.13*

bijlagen: 1

uw brief van

uw kenmerk

ons nummer
046/Q/Geh.

Onderwerp: Maandoverzicht
oktober 1977.

's-Gravenhage, 29 DEC. 1977

Hierbij bied ik U het maandoverzicht over de maand oktober 1977 aan, samengesteld door de Sectie Inlichtingen van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van mijn staf.

Typ : CVW

Coll: 5

DE CHEF LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A
DE LUITENANT-KOLONEL

C. KLOOS

GEHEIM

MAANDOVERZICHT

OKTOBER 1977

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVEblz nr:SAMENVATTING

1

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakt

a. Zitting Militaire Raad Verenigde WP skn	2
b. Poolse Politieke Officieren in Sovjet-Unie	2-3
c. Ideologisch-Wetenschappelijke Conferenties	3-4
d. Relatie WP - Noord-Korea - Vietnam	4-5
e. Reacties WP-landen op neutronenbom	5-7
f. Sovjet-Bulgaarse Militaire Samenwerking	7-8

2. Sovjet-Unie

a. Mindef Ustinov geen Partijsecretaris meer	9
b. Nieuwe Grondwet	9-10
c. Benoeming, promoties, eerbetuigingen	10-12

3. DDR

a. Vriendschapsverdrag DDR-Tsjechoslowakije	13-14
b. Ongeregelheden in Berlijn	14-15
c. Regeringsmutatie	15

4. Polen

a. Binnenlandse toestand	16-19
b. Politieke contacten met SU en WP/CEMA bondgenoten	19-20
c. De Poolse dissidenten	20-21

5. Hongarije

a. Buitenlands beleid	22-23

6. Roemenië

a. Houding t.o.v. Conferentie van Belgrado	24
b. Bezoek Chinese militaire delegatie	24-25
c. Binnenlandse toestand	26-27

7. Joegoslavië

a. Relatie Joegoslavië - USA	28-31
b. Bezoek Britse Chefstaf	31
c. Bezoek Tito aan Frankrijk, Portugal en Algerije	31-33

blz nr:8. Albanië

- a. Relatie met Oostbloklanden
- b. Relatie met China

34

34-37

Hoofdstuk B: Landstrijdkrachten1. Activiteiten

- a. Warschaupakt
- b. Oefenactiviteiten in Joegoslavië

38-39

39-40

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN / AFRIKA

- 1. De Arabische Staten en het Midden-Oosten overleg
- 2. Libanon
- 3. Het Zuidelijke Rode Zee-gebied/De "Hoorn van Afrika"
- 4. Noord-Jemen

41-43

44-46

47-50

51

DEEL III: VERRE-OOSTEN

- 1. Ontwikkelingen in de Sino-Sovjet relatie
- 2. Ontwikkeling Sovjet-Indiase relatie op het politiek-militaire vlak

52-53

54-55

SAMENVATTING1. Oost-Europa

Ook in deze verslagperiode zijn velerlei conferenties gehouden om de onderlinge samenhang en samenwerking te bevorderen; zowel bilateraal als multilateraal.

De nieuwe grondwet, die sinds 7 oktober van kracht is in de Sovjet-Unie, is niet fundamenteel verschillend van de ontwerp-grondwet, zoals die op 4 juni werd gepubliceerd. Op die dag werd ook de vice-president benoemd; uit de keuze valt te concluderen dat deze nieuwe functie vnl. een "ceremonieel" karakter heeft.

De binnenlandse toestand in Polen wordt i.v.m. de tekorten in de levensmiddelensector steeds meer gespannen; ook in Roemenië heerst onder de bevolking in toenemende mate een gevoel van ontevredenheid. Vooralsnog heeft dit laatste geen gevolgen t.a.v. het buitenlands politiek beleid van Roemenië.

De relatie tussen Albanië en China blijft onverminderd koel.

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten waren de oefen-/opleidingsactiviteiten zeer gering i.v.m. de aan de gang zijnde halfjaarlijkse opkomst van nieuwe dienstplichtigen.

2. Midden-Oosten / Afrika

In de verslagperiode is geen wezenlijke vooruitgang geboekt t.a.v. een oplossing van het Midden-Oosten conflict. Ook de toestand in Libanon valt zeker op korte termijn niet op te lossen.

Indien de Somalische troepen er niet in slagen een definitieve overwinning te behalen op de Ethiopische troepen, zal mogelijk een compromis moeten worden gesloten m.b.t. de Ogaden. Dit zou de positie van de Sovjet-Unie in het zuidelijke Rode Zee gebied kunnen versterken.

3. Verre-Oosten

Van Chinese zijde werd nogmaals benadrukt dat er nog geen verbetering in de relatie met de Sovjet-Unie is ontstaan of in de nabije toekomst zal ontstaan.

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakta. Zitting Militaire Raad Verenigde WP-Strijdkrachten

Op 17 oktober arriveerde de opperbevelhebber van de Verenigde WP Strijdkrachten, MSU Kulikov, in Sofia om de (halfjaarlijkse) bijeenkomst van de Militaire Raad (Chefs van Staven) voor te zitten. De Raad beschouwde vraagstukken m.b.t. de activiteiten van de Verenigde Strijdkrachten en behandelde aanbevelingen, welke waarschijnlijk betrekking hadden op trainingsprogramma's, af. De zitting vond plaats in "een hartelijke, vriendschappelijke en van nauwe samenwerking van de legers van de lidstaten getuigende atmosfeer". In verband met de 60e verjaardag van de "Grote Octoberrevolutie" werd een groet aan Brezhnev en de leidende organen in de SU gezonden waarin "de diepe dankbaarheid" tot uitdrukking werd gebracht "voor de onvermoeibare zorgen voor de vergroting van het defensief vermogen van de WP-lidstaten en voor de ontwikkeling en versterking van de algemene samenwerking tussen de broederstaten, hun volken en hun legers". Na afloop werden de Raadsleden op 20 oktober ontvangen door de Bulgaarse president en partijleider Zhivkov, in aanwezigheid van de Bulgaarse Mindef Lrgen Dzhurov. In de komende maand worden nog twee WP-vergaderingen verwacht, te weten van het Militair Comité (Mindefs) in Budapest over de planning voor 1978, en van de Hoofden van de Inlichtingendiensten in Praag over de activiteiten in 1978. (B-2)(G/W)

b. Poolse Politieke Officieren in Sovjet-Unie

Op uitnodiging van het Hoofd Politieke Zaken van de Sovjet Strijdkrachten, Lrgen Yepishev, bezocht een delegatie van Poolse politieke officieren o.l.v. het Plv. Hoofd Politieke Zaken van de Poolse Strijdkrachten, Bgen Dziekan, van 26 tot 29 september de Sovjet-Unie.

Het voorgaande bezoek vond in mei en juni 1974 plaats o.l.v. het Hoofd Politieke Zaken, Divgen Sawczuk. (B-2)(GR)

Commentaar : Hoewel dit bezoek past in het thans intensieve overlegspatroon binnen WP-verband m.b.t. politarbeid in de strijdkrachten is een relatie met de interne Poolse problematiek niet uitgesloten.

nstgeheim

c. Ideologisch-Wetenschappelijke Conferenties

In de verslagperiode vonden de volgende ideologisch-wetenschappelijke conferenties plaats:

- Wetenschappelijke Conferentie van de CEMA over "Oktober en de nieuwe soort Internationale Economische Betrekkingen", Moskou 27-28 september.
- Conferentie van Hoofdredacteuren van de kranten van de Communistische Broederpartijen van de WP-landen, Cuba en Mongolië over "Problemen rond de Samenwerking op het Gebied van de Partijberichtgeving", Sofia 27-28 september. (Deelnemers ontvangen door Bulgaars CC-lid Dyulgerov).
- Bijeenkomst van Sovjet Vredescomité ter gelegenheid van de 60e verjaardag van de Octoberrevolutie op 27 september in Moskou begonnen met delegaties van Wereldvredesraad (o.l.v. Romesh Gandra), van alle WP-staten en van Cuba, Vietnam en Mongoolse Volksrepubliek.
- Internationale Wetenschappelijke Conferentie over "De Sovjet-Unie Pionier van de Vooruitgang van de Mensheid" in Oost Berlijn op 13 en 14 oktober met deelname van vertegenwoordigers van alle WP-staten, Laos, Mongolië en Vietnam, alsmede van de Chileen Fazio als vertegenwoordiger van de redactie van het tijdschrift "Problemen van de Vrede en van het Socialisme". (Buitenlandse deelnemers door SED Politbureau lid Sindermann, tevens plv.voorzitter DDR Staatsraad, ontvangen en conferentie geopend door SED Politbureau lid, tevens CC-secretaris, Axen).

MO 8/77

GEHEIM

- Beraad van vertegenwoordigers van de met ideologische arbeid en internationale betrekkingen belaste afdelingen van de broederpartijen van de socialistische landen over "Vraagstukken m.b.t. de verdere verdieping van de ideologische samenwerking tussen de broederpartijen" in Warschau rond 20 oktober. (Deelnemers ontvangen door CC-secretaris Frelek). (C-2)(W)

fidentieel

Commentaar : De genoemde bijeenkomsten getuigen van een grote activiteit op ideologisch terrein tussen de WP-landen en enkele socialistische niet WP-landen. De belangrijkste reden van deze bijeenkomsten is waarschijnlijk de 60e verjaardag van de Octoberrevolutie, doch in het geval van het laatstgenoemde beraad in Warschau is een relatie met de interne Poolse problemen niet uit te sluiten.

EIM

d. Relaties WP - Noord-Korea - Vietnam

Op 5 oktober arriveerde een Noordkoreaanse militaire delegatie o.l.v. Mindef Lrgen Chin-U op uitnodiging van de Roemeense Mindef Kolgen Coman in Boekarest, nadat van 31/08 tot 06/09 een Roemeense militaire delegatie o.l.v. Plv.Mindef Ltgen Goumoiu Noord-Korea bezocht. Op 10 oktober reisde de Koreaanse delegatie door naar Budapest op uitnodiging van de Hongaarse Mindef Kolgen Czinege. Verder verbleef eind september een Poolse militaire delegatie. o.l.v. Mindef Lrgen Jaruzelski in Korea, waar hij op 29 september een ontmoeting had met President Kim-Il-Sen in aanwezigheid van Mindef Chin-U en het hoofd van de Politieke Hoofdafdeling van de Koreaanse Strijdkrachten, Lrgen So-Tshol. Een Sovjet militaire delegatie o.l.v. de Chef van de Hoofdafdeling Politieke Zaken, Lrgen Yepishev, bezoch vanaf 11 oktober Vietnam waar hij onder meer een ontmoeting had met Mindef Lrgen Giap. (C-2)(GR/W)

GEHEIM

Commentaar : Mede gelet op bezoeken eerder dit jaar kan thans gesproken worden van goede betrekkingen tussen Vietnam en de WP-lidstaten, terwijl er sprake lijkt te zijn van een heroriëntatie van Noord-Korea op het Warschaupakt, mogelijk enigszins ten koste van de relatie tot China. Deze heroriëntatie gaat echter niet zo ver dat wordt deelgenomen aan ideologische conferenties zoals Vietnam reeds doet (zie boven).

identieel e. Reacties van WP-landen op de neutronenbom

De massamedia van de Warschaupakt landen hebben sinds eind juli met verschillende mate van intensiteit tegen de verdere ontwikkeling en eventuele productie van de neutronenbom door de VS geprotesteerd. In enkele gevallen hebben de representanten van de respectievelijke leidingen (o.a. Gromyko, Honecker, Zhivkov) gedecideerd stelling tegen dit wapen genomen, hetgeen ook gebeurde in een aantal officiële communiqués en verklaringen. In de Sovjet-Unie, de DDR, Tsjechoslowakije en in iets mindere mate in Bulgarije kreeg de publicistische polemiek in de maanden augustus en september af en toe het karakter van een campagne. Ook in oktober werden frequent afwijzende berichten gevonden, waarbij regelmatig verslag werd gedaan over de toenemende oppositie in het Westen tegen dit nieuwe wapen. In Hongarije en Polen had de agitatie een iets meer plichtmatig karakter. De berichtgeving in Roemenië had voor zover dezerzijds kan worden overzien een weinig polemiserend karakter. De reacties in dit land werden over het algemeen in het kader van een algeheel verbod op ontwikkeling van nieuwe massavernietigingswapens geplaatst, zonder daarbij over te gaan tot aanvallen tegen de VS en/of het Westen. Met deze lijn bleef Boekarest haar streven naar een, waar mogelijk, zelfstandig buitenlands beleid trouw, zoals overigens ook bleek uit de weigering van de Roemeense CP (samen met o.m. de Joegoslavische CP) om begin augustus een gezamenlijk appèl van 28 CP'n tegen de neutronenbom te ondertekenen.

In de polemiek tegen de neutronenbom in de WP-landen wordt van de volgende argumenten gebruik gemaakt :

- De neutronenbom is zelfs onder oorlogsomstandigheden een buitengewoon inhumane wapen; de inzet ervan is primair op de vernietiging van menselijk leven gericht waarbij materieel (incl. bouwwerken) zoveel mogelijk gespaard wordt.
- De atoomdrempel wordt in geval van een militair conflict in Europa verlaagd, zodat in bereidheid tot een vroegtijdige inzet van nucleaire wapens gestimuleerd wordt.
- De eigen burgerbevolking wordt door de inzet van de neutronenbom onevenredig sterk in gevaar gebracht; de bom is daarom alleen op vijandelijk gebied bruikbaar en heeft daardoor het karakter van een offensief wapen.
- Het monopolie van de VS terzake van de neutronenbom zal niet lang blijven bestaan; de hiermede aangeduide wil van de Sovjet-Unie om zo nodig ook de beschikking over dit wapen te krijgen wordt in de campagne omgebogen tot het tegen het Westen gerichte verwijt dat het met de neutronenbom een nieuwe fase van de wapenwedloop heeft ingeluid, met alle mogelijke nadelige consequenties voor de ontwapening; met het oog hierop verdient de Sovjet vredespolitiek met de daarin vervatte ontwapeningsvoorstellen des te meer aandacht en nadruk.

De onder andere op deze argumenten gestutte polemiek tegen de neutronenbom werd in de WP-landen vermengd met agitatie tegen de door het Westen gevoerde politiek inzake de mensenrechten. In de Oosteuropese visie dient het nieuwe wapen ertoe om de imperialistische krachten in staat te stellen het ontspanningsproces in Europa te dwarsbomen en om de zich ten gunste van het socialisme wijzigende machtsverhoudingen ("the correlation of forces", waaronder in het Marxistisch-Leninistische begrippenapparaat meer wordt verstaan dan de militaire krachtsverhouding alleen) in eigen voordeel te doen omslaan. Vooral onder het aspect van het tegenwerken van het ontspanningsproces ten gunste van de eigen offensieve bedoelingen tegen het socialisme is de mogelijke invoering van de neutronenbom door de NAVO naar de mening van de WP-landen in strijd met de geest van

de slotacte van de CVSE, de zgn. Slotacte van Helsinki.

ein f. Sovjet-Bulgaarse Militaire Samenwerking

Vanaf 10 oktober bezocht een Bulgaarse militaire delegatie o.l.v. Mindef Irgen Dzhurov de Sovjet-Unie op uitnodiging van de Sovjet Mindef MSU Ustinov. Van Sovjet zijde werd door vrijwel de gehele militaire top aan de besprekingen deelgenomen. Het bezoek werd aangeduid als een officieel vriendschapsbezoek, en de besprekingen verliepen naar verluidt in een hartelijke en vriendschappelijke atmosfeer. Gespreksthema was de verdere versterking van de banden en veelzijdige samenwerking tussen de volkeren en strijdkrachten van de Sovjet-Unie en van Bulgarije, en bij alle besproken problemen, c.q. vraagstukken, bleek volgens de mededelingen een volledige gelijkheid van opvattingen te bestaan. Met betrekking tot de verdere versterking van de vriendschappelijke banden tussen de landen van de socialistische gemeenschap werd het belang en de noodzaak van ontmoetingen en uitwisseling van ervaringen benadrukt.

Het voorgaande bezoek van een Bulgaarse militaire delegatie aan de Sovjet-Unie vond in april j.l. plaats. Van Sovjet zijde bezocht de opperbevelhebber van de Verenigde WP-strijdkrachten, MSU Kulikov, vanaf 17 oktober (zie pt 1a) en van 18 tot 22 april 1977 Bulgarije, terwijl een Sovjet militaire delegatie o.l.v. Mindef Ustinov, gelijkwaardig aan de thans ontvangende groep, in december 1976 Bulgarije bezocht. (B-2)(G/GR/W)

Commentaar : Gelet op de samenstelling van de delegaties wordt kennelijk veel belang gehecht aan het doel van de besprekingen van Dzhurov's missie. Deze besprekingen, evenals die van december 1976, zullen mogelijk resulteren in de (versnelde) levering van nieuw, geavanceerd, militair materieel aan Bulgarije. Een aanwijzing hiervoor vormt mogelijk het onlangs ontvangen bericht dat Bulgarije als eerste NSWP-land Mig-23/FLOGGER jaachtvliegtuigen zal ontvangen.

Het feit dat Adm.Gorshkov ook ditmaal aan de besprekingen deelnam kan misschien verband houden met (overigens onbevestigde) berichten over uitbreiding van het aantal Bulgaarse marinierseenheden en van de daarvoor beschikbare transportcapaciteit. Gezien het gespreksthema is het evenwel niet onmogelijk dat een nauw verband bestaat met de al langer circulerende (onduidelijke) berichten en aanwijzingen over een verregaande integratie tussen Bulgarije en de Sovjet-Unie, in die zin dat naast economische en politieke integratie wellicht nu militaire integratie ter tafel ligt. Anderzijds bestaat mogelijk een samenhang met de levering van modern Westers militair materieel aan Griekenland en, in mindere mate, Turkije gedurende de afgelopen twee jaar.

2. Sovjet-Unie

Dienstgeheim

a. Mindef Ustinov geen partijsecretaris meer

In een onlangs gepubliceerd nieuw deel van de Grote Sovjet Encyclopedie staat dat de Sovjet Mindef, MSU Ustinov, vorig jaar ontheven is van zijn functie in het partijsecretariaat. Een en ander betekent de definitieve bevestiging dat Ustinov niet meer tegelijkertijd in de twee belangrijkste partij-organen (Politbureau en het CC-secretariaat) en tegelijk in een regerings- of staatsorgaan zitting heeft. Sinds zijn benoeming tot president is partijleider Brezhnev de enige die hierop kan bogen.

(B-2) (R)

Confidentieel

Commentaar : Dezerzijds is er eind 1976 (MO 7/76) nog op gewezen dat als Ustinov na zijn benoeming tot Mindef in april 1976 inderdaad partijsecretaris zou zijn gebleven hij een sterke machtspositie in de partij-hierarchie zou innemen. In MO 3/77 werd vervolgens bericht dat, hoewel nog niet officieel bevestigd, het zeer waarschijnlijk was dat Ustinov bedoelde partij-functie niet meer had. Het feit dat formeel nooit is aangekondigd dat na de plenaire bijeenkomst van het Centraal Comité in oktober 1976 Ustinov van zijn functie als partijsecretaris was ontheven druist in tegen de sinds Stalin's dood gangbare praktijk. Een en ander betekent waarschijnlijk dat de in oktober 1976 tot partijsecretaris benoemde Ryabov nu definitief als opvolger van Ustinov verantwoordelijk is voor de zware, defesie-gerichte, industrie in het CC-secretariaat.

Dienstgeheim

b. Nieuwe Grondwet

Op 7 oktober werd de nieuwe Sovjet grondwet in laatste lezing door de Opperste Sovjet aangenomen. Van Sovjet zijde werd veel ophef gemaakt over de massale deelname aan de grondwetdiscussie, en over de grote aantallen ingediende amendementsvoorstellen. Uiteindelijk zijn een tamelijk beperkt aantal amendementen aangenomen, waarvan het merendeel van redactionele aard was.

Zoals te verwachten was is de ontwepergrondwet die 4 juni j.l. gepubliceerd werd dus niet fundamenteel gewijzigd. Op het gebied van de buitenlandse politiek is, voor zover nu valt na te gaan, één artikel (art.28) uitgebreid door de toevoeging van "de bescherming van de staatsbelangen van de Sovjet-Unie", en "het bereiken van algemene en volledige ontwapening" aan de doelstellingen van de Sovjetbuitenlandse politiek. Ten aanzien van de jurisdictie van de Sovjet-Unie is in artikel 73 lid 10 (was artikel 72 lid 10) het staatsmonopolie voor buitenlandse handel uitgebreid met "andere vormen van buitenlandse economische activiteit". Hier is waarschijnlijk de dienstensector, waaronder sloop- en luchtvaart, bedoeld. Voor de overige relevante artikelen wordt verwezen naar MO 5/77, zij het dat enkele artikelen wellicht een nieuw nummer gekregen hebben.

Dienstgeheim

c. Benoeming, promoties en eerbetuigingen

Op 3 oktober werd bekend dat de CC-secretaris voor Algemene Zaken, Chernenko (66), en de 1e plaatsvervangend Minister van Buitenlandse Zaken, Kuznetsov (76), waren gekozen tot kandidaatlid van het Politbureau, gevolgd door de benoeming, op nominatie van partij-ideoloog Suslov, van Kuznetsov tot 1e vice-president van het Presidium van de Opperste Sovjet, d.w.z. Vice-President, op 7 oktober. Tevens werd de voorzitter van de Opperste Sovjet van Armenië, Sarkissov, benoemd tot één van de 15 vice-presidenten van het Presidium van de Opperste Sovjet, een functie die hij feitelijk reeds sinds 1975 waarnam.

(B-1) (G/W)

- Een viertal kandidaatleden van het CC zijn benoemd tot volledig (stemgerechtigd) CC-lid, te weten:
 - Demidenko (47), 1e partijsecretaris Noord-Kazakhstan.
 - Kirichenko (54), 1e partijsecretaris van de Krim/Odessa.
 - Pleshakov (55), Minister voor de Radio-industrie.
 - Fominych, brigadeleider varkensfokkerij in Altay Kray.

(B-2) (G/W)

Op 6 oktober werd de Chef Generale Staf, tevens 1e plv. Mindef, MSU Ogarkov benoemd tot lid van de Raad der Nationaliteiten, één van de kamers van de Opperste Sovjet. Deze benoeming lag in de lijn der verwachting omdat mindef's en hun plaatsvervangers tot dusverre altijd tevens parlamentslid waren. (B-3)(GR)

De 1e plaatsvervangend voorzitter van de staatsveiligheidsdienst KGB, Kolgen S.K. Tsvigun, is op 26 september benoemd tot held van de socialistische arbeid en is een Leninorder toegekend wegens "de grote diensten die hij de regering heeft verleend op het terrein van het handhaven van de staatsveiligheid". (C-2)(W)

In een door vele prominenten bijgewoonde en door de Sovjet televisie direct uitgezonden ceremonie zwaaide Brezhnev op 29 september zeer veel lof toe aan Politbureaulid en Ukraiens CP-leider Shcherbitsky (59) ter gelegenheid van diens toekenning van de Leninorde en zijn 2e benoeming tot held van de socialistische arbeid "in verband met zijn grote verdiensten op politiek en organisatorisch terrein". (C-2)(W)

dentieel

Commentaar : De keuze van Kuznetsov tot vice-president maakt duidelijk dat deze nieuwe functie voorlopig veeleer een ceremoniële dan een feitelijke politieke betekenis heeft. Over de uiteindelijke opvolging van Brezhnev biedt deze benoeming daarom geen uitsluitel. Gezien Kuznetsovs veelzijdige diplomatieke ervaring in betrekkingen met het Westen, met China én binnen het Oostblok kan zijn benoeming tot Politbureau kandidaatlid duiden op een versterking van het buitenlandse politieke element in dit hoogste beleidsbepalende orgaan van de Sovjet-Unie, en dit vormt een aanwijzing voor het toenemende belang van de buitenlandse betrekkingen in de Sovjet beleidsbepaling. Kuznetsovs benoeming tot vice-president houdt verder waarschijnlijk in dat de vice-presidentiele taken hoofdzakelijk betrekking hebben op contacten met hoge buitenlandse

functionarissen, zoals eerder al werd verwacht.

Ten aanzien van Chernenko's benoeming tot kandidaatlid van het Politbureau valt te melden dat hij beschouwd wordt als vertrouweling van Brezhnev sinds de veertiger jaren, waardoor mogelijk Brezhnev positie in het Politbureau versterkt is. In het begin der zestiger jaren was hij "executive aide" van Brezhnev, en opmerkelijk is dat Chernenko eerst 1½ jaar geleden CC-secretaris werd, nadat hij sinds 1956 deel uitmaakte van het CC-apparaat, zodat recentelijk van een snelle bevordering prake is. Als CC-secretaris voor algemene zaken is hij de "top executive officer" van het Politbureau, te vergelijken met Politbureau-secretaris, een van de meest gevoelige posten in het partijapparaat waar hij belast is met de uitgifte van partijkaarten, klachtenonderzoek en het beheer van geheime archieven. Hij was eerder, in de periode 1961-1965, hoofd van het secretariaat van de Opperste Sovjet. Mede gelet op deze achtergronden is het niet geheel uitgesloten dat hij een "factor" wordt inzake de opvolging van Brezhnev, eventueel na een interregnum van Suslov, hoewel Chernenko wellicht te oud is en politiek een te smalle basis lijkt te hebben.

Met betrekking tot de nieuwe CC-leden valt op te merken dat Minister Pleshakov eerst sedert maart 1976 kandidaatlid was, zodat ook hier van een snelle promotie sprake is. Mogelijk houdt dit verband met zijn activiteiten binnen Oostblokverband: Hij maakte onlangs deel uit van een missie naar Bulgarije. Verder speelt Pleshakov's ministerie een belangrijke rol in het Sovjet militair-industrieel complex. De onderscheidingen voor plaatsvervangend KGB hoofd Tsvigen houden waarschijnlijk verband met het optreden tegen dissidenten en mogelijk met de recente 100e verjaardag van de geboorte van de Cheka/KGB-grondlegger, Dzherzinsky. Mede gelet op de CVSE mensenrechtenpolemie in Belgrado kan deze onderscheiding een voorbode zijn van verscherping van de antidissidenten maatregelen na afloop van de vervolgonferentie. Met betrekking tot de aan Shcherbitsky verleende eer, tenslotte, is het minder gebruikelijk de verleende onderscheidingen toe te kennen anders dan ter gelegenheid van 50e, 60e of 70e verjaardagen. Gezien de speciale eerbewijzen is mogelijk in de toekomst een belangrijke rol voor hem weggelegd indien Brezhnev, wiens protégé hij is, zich langer weet te handhaven, temeer daar hij het op één na jongste volledig Politbureau lid is. (Romanov is 5 jaar jonger).

3. DDR

Dienstgeheim

a. Vriendschapsverdrag DDR-Tsjechoslowakije

Tijdens een officieel bezoek van een Tsjechoslowaakse partij- en staatsdelegatie o.l.v. partijleider/president Husak aan de DDR van 3 tot 5 oktober werd een nieuw "Verdrag over Vriendschap, Samenwerking en Wederzijdse Bijstand" getekend. In de preambule wordt de versteviging, verdere ontwikkeling en bescherming van de socialistische verworvenheden, die dankzij de heldhaftige inspanningen en de opofferingsgezinde arbeid van de volkeren bereikt zijn, beschreven als de gemeenschappelijk plicht van de socialistische landen. In artikel 1 worden de onderlinge betrekkingen gekoppeld aan het principe van het socialistische internationalisme. In artikel 5 wordt gesteld dat de verdragsluitende partijen (partijen in juridische zin, niet de CP'n) de verdere ontwikkeling van de broederlijke betrekkingen tussen alle staten van de socialistische gemeenschap algemeen zullen bevorderen en steeds zullen handelen in de geest van de versterking van hun eenheid en samenhang ("Geschlossenheit"), en dat zij de nodige maatregelen zullen nemen ter bescherming en verdediging van de historische verworvenheden van het socialisme, de veiligheid en de onafhankelijkheid van beide landen.

In artikel 7 verklaren de verdragsluitende partijen dat zij de onschendbaarheid van de staatsgrenzen in Europa, zoals die ten gevolge van de tweede wereldoorlog en de naoorlogse ontwikkeling ontstaan zijn, als belangrijkste voorwaarde voor de verzekering van de Europese veiligheid zien, en dat zij samen met de andere WP-lidstaten en in overeenstemming met hen de onaantastbaarheid van de grenzen van de WP-lidstaten, inclusief de grenzen tussen de DDR en BRD, zullen waarborgen.

Artikel 8 bevat de Berlijnclausule waarin de verdragsluitende partijen verklaren dat zij in overeenstemming met en op basis van het Viermogendheden Akkoord van 3 september 1971 hun relatie met West Berlijn zo zullen onderhouden en ontwikkelen dat het geen deel van de Bondsrepubliek Duitsland is en ook niet door haar geregeerd wordt. (C-2) (W)

onfidentieel

Commentaar: De DDR heeft nu met alle WP-staten behalve Roemenië nieuwe verdragen over vriendschap, samenwerking en wederzijdse bijstand gesloten, waarin de veranderde volkenrechtelijke status van de DDR is bevestigd. De DDR en Roemenië hebben dit voorjaar volstaan met een aanvullende Declaratie naast het oudere bestaande vriendschapsverdrag, en Roemenië heeft kennelijk vooralsnog geweigerd haar betrekkingen met de DDR in WP-verband in een nieuw vriendschapsverdrag te herzien.

onfidentieel

De Berlijn-clausule in artikel 8 stemt letterlijk overeen met die in de overige nieuwe vriendschapsverdragen van de DDR. De Verwijzing naar de socialistische gemeenschap in artikel 5 kan mede betrekking hebben op Joegoslavië en een overeenkomstige clausule in het recente Vriendschapsverdrag tussen de DDR en Bulgarije vormde voor Joegoslavië aanleiding tot een tamelijk felle reactie.

Evenals in de voorgaande vriendschapsverdragen van de DDR is naast de onschendbaarheid van haar staatsgrenzen de onaantastbaarheid opgenomen. Onaantastbaarheid moet hier worden gezien als onveranderlijkheid, in die zin dat de DDR zelfs niet bereid is haar grenzen vreedzaam te wijzigen, zeker niet als dit gepaard zou moeten gaan met gebiedsafstand. Tenslotte impliceert de geciteerde preambule-clausule de geldigheid van de zgn Brezhnev-doctrine der beperkte soevereiniteit van socialistische staten, en dit geldt in mindere mate eveneens voor artikel 5.

.enstgeheim

b. Ongeregelheden in Berlijn

Na een aantal andere NSWP-lidstaten, is nu ook de DDR getroffen door ongeregelheden. Na afloop van een minder succesvol verlopen popconcert op 7 oktober riepen betogers anti-Russische leuzen, en werd o.a. sympathie betuigd met de uit de DDR verbannen zanger Wolf Biermann. (C-2) (W)

Confidentieel

Commentaar: Hoewel de ongeregeldheden ogenschijnlijk een betrekkelijk onschuldig karakter hadden, tonen de gebezigde leuzen een onderliggende ontevredenheid met het Oostberlijnse regime aan. Vooralsnog ziet het er evenwel niet naar uit dat het regime Honecker bedreigd wordt. Opvallend is echter dat de betoging plaatsvond op de nationale feestdag van de DDR ter gelegenheid van haar 28e verjaardag, waardoor de betoging des te harder moet zijn aangekomen, en dat Honecker naar verluidt een feestelijke bijeenkomst met de in de DDR geaccrediteerde diplomaten enige tijd verliet om de ongeregeldheden in ogenschouw te nemen. Ook valt op, dat omstreeks 20 oktober in verband met "Het Feest van de Rode Oktober" in Berlijn, waaraan jeugdgroepen uit de gehele DDR deelnamen, "Sicherheitskräfte" in Oost-Berlijn waren versterkt met eenheden van de bewapende "Bereitschaftspolizei" uit andere plaatsen in de DDR, mogelijk ten gevolge van de eerdere ongeregeldheden.

Confidentieel

c. Regeringsmutatie

Volgens onbevestigde berichten is de Oostduitse Minister van Landbouw, Kuhrig, omstreeks eind september of begin oktober ontslagen en mogelijk gearresteerd op beschuldiging van spionage. (C-6) (W).

Commentaar: Hoewel de juistheid van dit bericht vooralsnog niet is te beoordelen kan er aan worden herinnerd dat de onlangs gearresteerde dissidente econoom Bahro eveneens is gearresteerd op beschuldiging van spionage. Dit zou erop kunnen duiden dat Kuhrig is ontslagen en gearresteerd wegen een afwijkende politieke stellingname. Het lijkt niet uitgesloten dat een dergelijke arrestatie verband houdt met mogelijk door Kuhrig voorgestelde landbouw-herformingen met een grotere invloed c.q. rol voor zelfstandiger optredende boerenbedrijven.

4. Polena. Binnenlandse toestand

In de levensmiddelensector verslechtert de toestand in Polen en uit vrees voor een verdere verslechtering is men hier en daar overgegaan tot hamsteren. Er doen geruchten de ronde dat de graan- en meelreserves van het land verregaand zijn verbruikt en dat daarom tegen de winter overgegaan zal moeten worden tot levensmiddelenrantsoenering, waaronder rantsoenering van brood. De regering heeft een oproep gedaan geen levensmiddelen "op te potten" omdat er voldoende voorraden zijn, hetgeen echter door de bevolking niet geloofd wordt. Bovendien vreest de bevolking dat binnen afzienbare tijd de levensmiddelenprijzen (aanzienlijk) verhoogd zullen worden. (F-2)(R)

Medio oktober is in Katowice gestaakt wegens de volledige afwezigheid van vlees in de winkels aldaar, waarna enig vlees werd aangevoerd. In Szczecin hebben havenarbeiders geweigerd vlees te laden voor export. (F-6/3)(GR)

Op 29 en 30 september is er volgens een dissidenten-woordvoerder bij circa 5 Oppersilesische steenkoolmijnen gestaakt uit protest tegen voedseltekorten -- met name van vlees -- in de plaatselijke winkels, en de politie zou daarna in de straten ter plaatse gepatrouilleerd hebben. De autoriteiten zouden geen actie tegen de stakers hebben ondernomen, doch de betrokken woordvoerder, Moczulski, werd door de Poolse autoriteiten een boete van 3000 zlotys (circa f 500.-) opgelegd omdat hij de "normen van sociaal gedrag" had overtreden door "valse informatie" te verspreiden. (C-3)(W)

Na de in MO 7/77 gerapporteerde aanval van Poolse bisschoppen op het mediabeleid van de Poolse regering heeft op 25 september kardinaal Wyszynski in een herderlijk schrijven het economische beleid aangevallen. De huidige economische crisis zou een gevolg zijn van het communistische planningssysteem, en van de onbekwaamheid van de leiding en van de uitvoerende organen.

Met name de levensmiddelenvoorziening en de woningbouw zouden tekort schieten, en verder leverde Wyszynski kritiek op het beleid jegens regime-critici. Overigens hebben eind oktober partijleider Gierak en Kard. Wyszynski een onderhoud gehad. Dit was het eerste contact op het hoogste niveau tussen PVAP en R.K. kerk sinds lange tijd. Dit gesprek was waarschijnlijk mede mogelijk gemaakt door de toestemming voor de R.K. kerk eerder in de maand om een aantal nieuwe kerken te mogen bouwen. (B-2)(W) Mede onder invloed van de ten gevolge van zware regenval slechte oogst-resultaten heeft de Poolse leiding een investeringsbeperking doorgevoerd. Van Sovjet zijde zou hierin zijn toegestemd, evenals in de daling van de plancijfers, i.v.m. de catastrofale ontwikkelingen in de goederenvoorziening. Om paniekaankopen van de bevolking tegen te gaan zouden verder meelreserves van de strijdkrachten voor de algemene verkoop zijn vrijgegeven. Verder heeft medio-augustus overleg plaatsgevonden tussen het plaatsvervangende (=kandidaat) PVAP Politbureaulid Wrzaszczyk en Sovjet planbureau hoofd Baybakov, om de mogelijkheid te scheppen economische verplichtingen in CEMA-verband verregaand te ontbinden. (B-3)(R)

Op 27 september vond, zoals gebruikelijk, ter opening van het partijpolitieke scholingsjaar 1977/78 een ontmoeting plaats tussen partijleider Gierak en kaderleden van in het gehele land plaatsvindende partij traingingscursussen. Daarbij waren verder aanwezig kandidaat Politbureaulid, tevens CC-secretaris, Lukaszewicz en het hoofd van de CC-afdeling voor ideologisch-opvoedkundig werk, Klimczak. Tijdens deze bijeenkomst brachten de sprekers tot uitdrukking dat gedurende dit nieuwe scholingsjaar veel aandacht moet worden besteed aan de economische problemen, vooral om de noodzaak uit te leggen van de economische herstructurering waartoe tijdens het 5e en 6e CC-Plenum besloten is op basis van het partijbeleid zoals dat op de 6e en 7e partijcongressen is vastgesteld.

MO 8/77

GEHEIM

Met name partijleider Gierek riep op tot productieverhoging voor de binnenlandse markt én export, waarbij met name de woningbouw en agrarische productie werden genoemd. Inmiddels zijn in de private agrarische sector (in Polen 70% van deze sector) maatregelen genomen om een hogere productie te stimuleren en aantrekkelijk te maken (o.a. door verbetering van de pensioenvoorzieningen voor deze sector). (C-2)(W)

In een als geheel tamelijk optimistische toespraak van Gierek in Poznan ter gelegenheid van de opening van het Academische jaar, op 3 oktober, werd opnieuw ingegaan op de economische situatie. Gierek signaleerde moeilijkheden op de economische ontwikkelingsweg, vooral in de landbouw, de buitenlandse handel, het voervoer en de bouwnijverheid. De acute tekorten werden door Gierek mede toegeschreven aan eeuwen van verwaarlozing en ook leverde hij kritiek op verschijnselen als "particularisme, verspilling, luiheid, favoritisme en protectionisme". (C-2)(W)

Overeenkomstige thema's bracht Gierek op 7 oktober ter sprake tijdens de 9e plenaire bijeenkomst van het PVAP CC, tezamen met de noodzaak tijdelijk investeringsprojecten te beperken om de binnenlandse bevoorrading te verbeteren. Hij wees tevens op de prijzenproblematiek en de noodzaak de planning te verbeteren. (C-2)(W)

Het 9e CC-Plenum van 7 en 8 oktober, later dan oorspronkelijk was voorzien en minder opzienbarend dan verwacht gezien de voorpubliciteit, had als agendapunten de bespreking van het Politbureau-rapport "Voor Grotere Economische Efficiëntie en voor een betere Bevrediging van de Behoeften van het arbeidende Volk", alsmede de aanvaarding van een resolutie om de 2e Nationale PVAP Conferentie (in januari 1978) bijeen te roepen. De minister van buitenlandse handel en "marine economy", Olszewski, verklaarde tijdens het Plenum dat in de export-sector met name nadruk gelegd diende te worden op vergroting van de export naar de Sovjet-Unie. (C-2)(W)

GEHEIM

Een planningsconferentie o.l.v. Premier Jaroszewicz die op 10 oktober in Warschau werd gehouden m.b.t. het Sociaal-Economisch Plan voor 1978 besloot tot een meer consument-gerichte productie. (C-2)(W)

anstgeheim b. Politieke contacten met SU en WP/CEMA-bondgenoten

Op 17 oktober namen partijleider Gierek en president Jablonski aan het hoofd van een Poolse delegatie in Moskou deel aan het 2-daagse 6e Nationale Congres van Landbouwgroeperingen. Direct daarop volgend, bezocht de Sovjet minister van buitenlandse zaken Gromyko op uitnodiging van het PVAP Politbureau en van de Poolse regering op 18 oktober voor één dag Polen. Aan de gesprekken namen van Poolse zijde deel partijleider Gierek, CC-secretaris en Politburuaulid Babiuch, CC-secretaris en hoofd van de CC-afdeling voor buitenlandse zaken Frelek, minister van buitenlandse zaken Wojtaszek en diens plaatsvervanger Spasowski, alsmede het hoofd van het bureau van het CC-secretariaat Waszczuk en de afdelingsdirecteur van het ministerie van buitenlandse zaken Nataf. Aan Sovjet zijde namen naast Gromyko diens plaatsvervanger Rodionov en zijn adviseur Maharaov deel, alsmede de Sovjet ambassadeur in Polen Pilotovich. Officieel was het gespreksthem de samenwerking tussen de Sovjet-Unie en Polen, zowel op politiek, militair (WP, CVSE, SALT, MBFR) en economisch (CEMA) terrein. Een volledige eenheid van standpunt werd geconstateerd.

Verder bezochten Gierek en Jaroszewicz op 5 en 6 oktober Hongarije, waarbij, voorzover bekend, de economische betrekkingen centraal stonden. Ook bezocht een Poolse delegatie o.l.v. Jaroszewicz op 17 en 18 oktober Bulgarije, waarbij met name de onderlinge economische, wetenschappelijke en technologische samenwerking centraal stonden, terwijl vanaf 23 oktober de Joegoslavische premier Djuranovic op uitnodiging van zijn Poolse collega Polen bezocht. (C-1)(W)

MO 8/77

GEHEIM

heim

Verder zou volgens één bericht de slechte toestand in Polen bepaalde Hongaarse kringen met zorg vervullen, volgens welke een opstand van het Poolse volk niet onmogelijk wordt geacht. Daarbij werd tevens tot uitdrukking gebracht dat het Poolse leger waarschijnlijk de zijde van het volk zou kiezen, doch dat de Sovjet strijdkrachten waarschijnlijk niet zouden ingrijpen omdat de Sovjet-Unie zich ten opzichte van de overige WP-staten geen „tweede Tsjechoslowakije“ kan permitteren. (F-2/6)(GR)

nconfidentieel

c. De Poolse dissidenten

Naast de in de pers vermelde naams- en doelstellingsverandering, het Poolse dissidenten-manifest van 20 oktober en arrestatie van Amnesty International-leden in Lodz op 22 oktober zijn de volgende berichten van het dissidenten-front te melden :

De politie heeft onlangs de campus van de polytechnische school in Poznan betreden om leden van een dissidente organisatie te weerhouden van de verspreiding van pamfletten. Daarna zouden grote aantallen politiemensen in andere delen van de stad bijeen zijn gebracht omdat bij de autoriteiten onzekerheid zou bestaan over de reactie van de studenten op het politieoptreden. (C-6)(R)

In Polen worden in toenemende mate politie en ambtenaren van de staatsveiligheidsdienst in burger ingezet, met name in die gelegenheden waar contacten met Westerse bezoekers kunnen plaatshebben. (C-3)(G)

heim

Commentaar : Op grond van de binnengekomen berichten ontstaat in toenemende mate de indruk dat in Polen een fundamenteel onevenwichtige situatie gegroeid is waarin de Poolse leiders de toestand niet meer volledig onder controle hebben. Enerzijds vloeit deze situatie voort uit de slechte agrarische resultaten en de daaruit voortvloeiende distributieproblemen, anderzijds uit de onzekere opstelling tegenover de dissidenten.

GEHEIM

MO 8/77

GEHEIM

Mede ten gevolge van deze aarzelende en halfslachtige houding ontstaat in toenemende mate de neiging de regering openlijk uit te dagen, enerzijds in de vorm van stakingen en werkonderbrekingen en anderzijds in de vorm van kerkelijke protesten en publicaties en uitspraken van dissidenten. Mede hierdoor wordt de kans op massale uitingen van ongenoegen en onrust groter, waarbij uiteindelijk ongeregeldeheden op grote schaal niet onmogelijk kunnen worden geacht. Mochten ongeregeldeheden een massaal karakter aannemen, of zelfs overgaan in een opstand, dan wordt dezerzijds onzeker geacht welke houding de Poolse strijdkrachten zullen aannemen. Het bericht volgens welk de Sovjet-Unie van interventie zou afzien in een dergelijk geval dient met de uiterste scepsis te worden bezien.

Interessant is overigens de vraag of het initiatief voor de ontmoeting tussen Gierek en Wyszynski van Gierek is uitgegaan. Indien dit zo zou zijn kan dit als blijk van de ernst van de situatie worden geïnterpreteerd en is de Poolse leiding er kennelijk veel aan gelegen om langs deze weg steun voor haar beleid, of althans minder tegenwerking en/of veroordelingen, te krijgen.

GEHEIM

MO 8/77

GEHEIM5. Hongarije

enstgeheim

a. Buitenlands beleid

- (1) Naar aanleiding van het bezoek van de Italiaanse communistische leider Berlinguer aan Hongarije begin oktober schreef de redacteur-buitenland van het Hongaarse partijblad Nepszabadsag, Varnai, dat de twee broederpartijen in de geest van de internationale solidariteit, vasthouden aan de doelstellingen en principes die op de Berlijnse Conferentie van Europese Communistische en Arbeiderspartijen behandeld werden. Tegelijkertijd onderstreepten zij, volgens Varnai, de betekenis van de vrijwillige samenwerking van de broederpartijen met respect voor ieders onafhankelijkheid, alsmede de betekenis van het scheppen van nauwere banden met andere niet-marxistische, doch vooruitstrevende, krachten. (B-2)(W)
- (2) Naar aanleiding van de komende zestigste verjaardag van de Russische Revolutie schreef de Hongaarse partijleider Kadar in Pravda van 12 oktober dat de 7e november in Hongarije reeds vele jaren een officiële nationale feestdag is i.v.m. haar nauwe verbondenheid met de Russische revolutionaire beweging. In dit verband merkte Kadar tevens op dat de vriendschap tussen Hongarije en de Sovjet-Unie een onwankelbare hoeksteen van de Hongaarse politiek is, die door "onze internationalistische beginselen, door onze socialistische overtuigingen en door onze "meest vertrouwelijke" nationale belangen" bepaald wordt. (B-3)(W)

confidentieel

Commentaar : De eerder gesignaleerde trend in de Hongaarse politiek waarbij men de Sovjet-Unie loyaal blijft benaderen, maar waarbij het "Eurocommunisme" af en toe toegankelijk wordt behandeld, lijkt door deze berichten te worden bevestigd. Opvallend is daarbij dat de Berlijnse Conferentie van Europese CP'n van juni 1976 niet alleen in verband met "Eurocommunistische CP'n" wordt aangehaald, doch ook in betrekkingen.

GEHEIM

met CP'n binnen de socialistische gemeenschap, zoals Tsjechoslowakije. Afhankelijk van de gesprekspartner worden echter verschillende aspecten benadrukt, waardoor een tweeslachtig beeld kan ontstaan.

6. Roemenië

anstgeheim

a. Houding t.o.v. Conferentie van Belgrado

Aan de vooravond van de CVSE vervolgconferentie in Belgrado werd in het Roemeense partijblad "Scinteia" ruime aandacht aan dit evenement geschonken. In de berichtgeving kwam tot uitdrukking dat Roemenië veel belang hecht aan "Belgrado" en dat gunstige resultaten worden verwacht ten aanzien van de veiligheid en samenwerking in Europa. De nadruk lag op een "breed programma van economische en wetenschappelijk-technische samenwerking" en gesteld werd dat sterker dient te worden gestreefd naar het opheffen van kunstmatige barrières en beperkingen die de samenwerking afremmen. Als tweede element werd concrete samenwerking op cultureel en humanitair terrein aangestipt, terwijl verder gesteld werd dat veiligheid niet tot stand kan komen zonder duidelijk omschreven maatregelen voor militaire "ontkoppeling" (disengagement) en ontwapening, en dat "Belgrado" serieuze stappen in deze richting dient te initiëren. Er werd tevens een organiek verband gelegd tussen de samenwerkings- en veiligheidsaspecten, in die zin dat zij onverbreekelijk met elkaar verbonden zijn.

(C-2) (W)

fidentieel

Commentaar: Gezien het feit dat economische en wetenschappelijk-technische samenwerking op de voorgrond werden geplaatst lijkt Roemenië zich thans iets meer op de lijn van de WP-staten te bevinden, temeer daar de Roemeense gedelegeerde Lipatti zich in Belgrado vooral tegen de Westerse inmenging in "binnenlandse aangelegenheden" van andere landen keerde. Overigens stelde Lipatti zich in Belgrado in essentie gematigder op dan de vertegenwoordigers van de WP-bondgenoten, waardoor de uiteindelijke Roemeense plaatsbepaling in de CVSE vervolgconferentie enigszins ambivalent lijkt te zijn. Mede daarom valt op dit moment weinig te zeggen over de te verwachten verdere opstelling in Belgrado.

heim

b. Bezoek Chinese militaire delegatie

De hoge Chinese militaire delegatie die na Frankrijk van 25 tot 28 september ook Roemenië bezocht voerde aldaar gesprekken met onder meer:

- Ceaucescu, algemeen secretaris RCP en -- als staatshoofd -- opperbevelhebber van de Roemeense strijdkrachten
- Kolgen Coman, Minister van Defensie
- Lt.Gen. Hortopan, 1e plv mindef, tevens CGS
- Lt.Gen. Gomoiu, plv mindef en secretaris van de hoogste Politieke Raad van de Strijdkrachten
- Kolgen Nicolescu, plv mindef
- Lt.Gen. Suta, 1e plv CGS
- Gen.Maj Stanculescu, plv CGS en chef organisatie en planning van de Generale Staf
- Lrgen Tutoveanu, cdt van de militaire academie.

Tijdens dit bezoek werden militaire installaties, fabrieken en ondernemingen bezocht, en gezegd werd dat het bezoek alle strijdkracht-onderdelen betrof, met name echter de opleidingen, politarbeid en uitrustingen. Ceaucescu benadrukte de betekenis van dit bezoek voor de verdere verdieping en ontwikkeling van de vriendschap en samenwerking tussen de partijen, volken en strijdkrachten van de twee staten. (B-2) (R)

Commentaar: Gezien de bekend geworden gesprekspartners en hun functies wordt het door Ceaucescu onderstreepte belang van dit Chinese bezoek bevestigd, hoewel deze ook verklaarbaar zijn door de hoge status van de bezoekende delegatieleden. In samenhang met de andere recente bezoeken van Chinese delegaties aan Roemenië en Roemeense bezoeken aan China ontstaat enerzijds in toenemende mate de indruk dat de samenwerking meer dan alleen een politieke symboolfunctie heeft, hoewel anderzijds die samenwerking materieel betrekkelijk weinig te betekenen heeft.

Tezamen met berichten over een mogelijke China-reis van Ceaucescu begin volgend jaar, en over een vijftal bezoek van Roemeense delegaties aan China omstreeks september, is desondanks een totaalbeeld van tamelijk nauwe betrekkingen met China ontstaan.

confidentieel

c. Binnenlandse toestand

Op 9 oktober dementeerden de Roemeense autoriteiten berichten dat er begin augustus onrust in het mijngebied bij Petrosani is geweest. Het Roemeense persbureau AGERPRESS bestempelde deze berichten als "pure fantasie". Ceaucescu bezocht echter het betrokken gebied op 3 augustus en na een aanvankelijk vijandige en weigerachtige houding van de werkonderbrekende mijnwerkers wist hij hen om te praten. Daarna schijnen de langzaam-aan acties voortgang te hebben gevonden of te zijn hervat, resulterend in een speciale vergadering in Petrosani begin oktober waaraan door Verdets (lid Politiek Uitvoerende Raad van de RCP en voorzitter van de SER), Pana (lid Politiek Uitvoerende Raad, vakbondsvoorzitter en Minister voor Arbeid), Babalau (Minister voor de Mijnindustrie en Geologie) en Radulescu (1e partijsecretaris in het district waartoe Petrosani behoort) werd deelgenomen. Eerder blijkt Ceaucescu in een werkbespreking van het Centraal Comité (21-23 September) stevige kritiek op bedoelde 1e partijsecretaris Radulescu te hebben uitgeoefend. Buiten de mijnbouw-conflicten zijn er aanwijzingen voor acties in onder meer de textielindustrie, en in beide gevallen lijken slechte arbeidsvoorwaarden aan de acties ten grondslag te liggen, met name problemen over pensioenen en tekortkomingen in de bevoorrading van winkels. In samenhang met deze conflicten heeft Ceaucescu zich, minder zeker getoond, en zou de bevolking in toenemende mate tekenen van ontevredenheid tonen. (C-2) (W)

Commentaar: Ondanks berichten over dit soort conflicten in Roemenië zijn er geen aanwijzingen dat de interne situatie als geheel als zijnde "gespannen" gekwalificeerd kan worden. Indien deze zich echter frequenter mochten voordoen en Ceaucescu's leidende positie in gevaar mocht komen, zal dit mogelijk gevolgen hebben voor de in vergelijking met de WP-bondgenoten relatief onafhankelijke Roemeense buitenlandse politieke koers. Die relatief onafhankelijke externe koers heeft Ceaucescu zoals bekend kunnen volgen door intern een tamelijk rigide en dogmatische communistische koers te varen, waarbij de teugels strak in de hand worden gehouden.

Indien nu op grotere schaal interne moeilijkheden ontstaan zullen de WP- en CEMA- bondgenoten Roemenië waarschijnlijk slechts willen bijspringen met economische hulp, ter verbetering van de arbeidsvoorwaarden, indien extern de teugels strakker worden aangehaald. De bovenvermelde CVSE-opstelling kan hiermede verband houden. Voor het Westen zal dan de meest directe consequentie zijn dat Joegoslavië relatief zwakker ten opzichte van het Warschaupakt komt te staan, terwijl indirect de NAVO Zuidoost-flank onder grotere druk kan komen te staan.

7. Joegoslaviëa. Relatie Joegoslavië - USA

ienstgeheim

- Eind september en begin oktober bezocht Kardelj, lid van de Joegoslavische Presidentiële Raad en veelal aangeduid als tweede man naast Tito, vergezeld door onder meer de Minister voor Buitenlandse Handel, Ludviger, de Verenigde Staten. Tijdens dit bezoek werden besprekingen gevoerd met onder meer President Carter, Vice-President Mondale en de presidentiële adviseur voor nationale veiligheidszaken Brzezinski. Thema van de besprekingen vormde de ontwikkeling van de vriendschappelijke betrekkingen tussen de twee landen, en Kardelj heeft Carter enkele van Tito's indrukken van diens reis naar de Sovjet-Unie, Noord-Korea en China overgebracht. De gespreksonderwerpen omvatten de ontspanningspolitiek, de ontwapening, de toenemende betekenis van de niet-gebonden beweging in internationale zaken, de CVSE Belgrado bijeenkomst, alsmede diverse wereldcriseshaarden. Na afloop verwees Kardelj zowel naar overeenkomstige of gelijklopende standpunten over talrijke internationale kwesties, als naar de z.i. onvermijdelijke en als normaal aangeduide meningsverschillen, waarbij met name de levering van nucleaire brandstof werd genoemd. Van Amerikaanse zijde noemde Brzezinski Joegoslavië een land dat in de wereld een erg belangrijke rol speelt en van zeer groot belang is voor de veiligheid in Europa en de Wereld, zei Mondale dat de Amerikaanse regering de onafhankelijkheid, eenheid en territoriale integriteit van Joegoslavië energiek ondersteunt, en verklaarde Carter dat betrekkingen met Joegoslavië een van de grondslagen van de Amerikaanse buitenlandse politiek zijn, herhalend dat de VS de Joegoslavische onafhankelijkheid steunt. (C-2/3)(W)

heim

- Begin oktober werd bericht dat de commandant van de Joegoslavische luchtmacht en luchtverdediging, Cemalovic, direct na Kardelj's bezoek in de Verenigde Staten een aantal luchtmachtinrichtingen zou bezoeken.

MO 8/77

GEHEIM

Doel van dit bezoek was de voorbereiding van de mogelijke aankoop van luchtverdedigingsmiddelen, met name elektronische- en radar-apparatuur. De luchtverdediging is, afgezien van enige primair civiel gebruikte radarapparatuur thans volledig op Sovjet leest geschoeid. (B-2)(GR)

confidentieel

- Gedurende een 10-daagse trip naar Europa bezocht een Amerikaanse militaire delegatie o.l.v. Mindef Brown van 12 tot 14 oktober Joegoslavië op uitnodiging van Mindef Lrgen Ljubicic. Tijdens dit bezoek hadden op het politieke vlak ontmoetingen plaats met de president van de Federale Uitvoerende Raad, Djuranovic, en diens adviseur voor buitenlandse zaken, Cacinovic, met de vice-president van de Presidentiële Raad, Doronjski, met de plaatsvervangende minister van buitenlandse zaken, Bernardic, en met het hoofd van het bureau voor buitenlandse politieke zaken van de Presidentiële Raad, Mandic. Gespreksthema vormde de verdere verbetering van de Joegoslavisch-Amerikaanse betrekkingen. Ondanks een toenemende mate van zelfvoorziening op wapengebied (volgens officiële berichten wordt circa 80 % zelf geproduceerd) had Browns bezoek primair betrekking op de mogelijke verkoop van Amerikaanse wapens aan Joegoslavië, waarbij met name (TOW) anti-tank wapens, luchtdoelraketten en elektronische apparatuur de Joegoslavische belangstelling zouden hebben. Na afloop werd bekend dat de Amerikaanse wapenverkopen aan Joegoslavië in beperkte mate vergroot zullen worden, met name m.b.t. "defensieve wapens". Uitzending van Amerikaanse adviseurs ligt niet in de bedoeling, doch veelvuldiger militaire bezoeken (met name van Amerikaanse vlooteenheden aan Joegoslavië) en opleiding van Joegoslavische militairen in de VS zouden zijn overeengekomen. Een indicatie voor het belang dat van Joegoslavische zijde aan Browns bezoek werd gehecht vormt de deelnemerslijst van de gesprekken :
 - Mindef Lrgen Ljubicic
 - Kolgen Potocar, chef Generale Staf
 - Kolgen Cemalovic, cdt Luchtmacht en Luchtverdediging

GEHEIM

heim

Commentaar : Naar verluidt heeft Brezhnev tijdens Tito's bezoek aan de Sovjet-Unie in augustus j.l. geweigerd Joegoslavië op enigerlei wijze toezeggingen te doen dat na Tito's vertrek van het politieke toneel geen "agressief" ingrijpen in Joegoslavië zal plaatsvinden. Mede getuige op het slotcommuniqué van, en de berichtgeving rond, Tito's bezoek en berichten over spanningen m.b.t. de Joegoslavische delegatieleden (Dolanc, Milatovic), over de haven- en overvliegfaciliteiten en over de toenadering tussen Joegoslavië en China, lijkt het niet onaannemelijk dat Joegoslavië nu toenadering tot Westerse staten zoekt als tegenwicht tegen de onzekere Sovjet-Joegoslavische betrekkingen. In dit opzicht is de huidige bezoekenreeks opmerkelijk, temeer daar zowel de Verenigde Staten als Frankrijk zich nogal onomwonden voor Joegoslavië's onafhankelijkheid hebben uitgesproken. Gezien Carters uitlatingen tijdens zijn verkiezingscampagne kan nu duidelijk gesteld worden dat hij hierop teruggekomen is, temeer daar de VS nu bereid lijken te zijn de Joegoslavische niet-gebonden politiek door de levering van militair materieel te ondersteunen, althans in sterkere mate dan in recente jaren het geval was. (Hoewel het niet doorgaan van bepaalde militaire transacties tussen beide landen toen ook te wijten leek aan machinaties van bepaalde Joegoslavische zijde). Overigens kan uit de lijst van de Joegoslavische gespreksdeelnemers mogelijk worden afgeleid dat overleg is gevoerd over de Joegoslavische militaire opstelling t.o.v. het Warschaupakt.

- Kolgen Vujatovic, (afd. Oorlogseconomie??)
- Kolgen Rudakovic, hfd.afd.I Generale Staf (Operatiën)
- Lt.Kolgen Stojsic, Chef Kabinet Verenigde Stafchefs
- Lt.Kolgen Hodzic, hfd.afd.II Generale Staf (Inlichtingen)
- Schout-bij-Nacht Dokmanovic, (cdt.vlootbasis Zadar??)
- Majgen Popovic, (functie onbekend)
- andere JNA officieren.

Bij Browns vertrek werd, waarschijnlijk ten onrechte, een Kolgen Stane Petkovski als Chef van de Generale Staf genoemd, alsmede de commandant van de luchtverdedigingszone Belgrado, Lt.Kolgen Roglic, onder wiens verantwoordelijkheid de vertrek-luchthaven van Belgrado valt. (C-2)(R/W)

enstgeheim

b. Bezoek Britse chefstaf

Op 10 oktober arriveerde de chefstaf van de Britse landstrijdkrachten, Generaal Gibbs, in Belgrado voor een officieel bezoek aan Joegoslavië en de Joegoslavische strijdkrachten. Een gesprek met de Joegoslavische militaire topleiding zou plaatsvinden. (C-2)(W)

enstgeheim

c. Bezoek Tito aan Frankrijk, Portugal en Algerije

Van 12 tot 15 oktober bracht een hoge Joegoslavische staatsdelegatie onder leiding van president Tito op uitnodiging van de Franse president een "officieel en vriendschappelijk" bezoek aan Frankrijk. Na een aansluitend "onofficieel" verblijf in Zuidwest Frankrijk, in de omgeving van Mont-de-Marsan, werden vervolgens Portugal (17-20 oktober) en Algerije (20-21 oktober) bezocht. Naar verluidt stonden naast diverse politieke aangelegenheden, waaronder een weergave van indrukken/ervaringen van Tito's bezoeken aan de Sovjet-Unie, Noord-Korea en China, met name de bilaterale economische betrekkingen centraal in de besprekingen, alsmede in Frankrijk de relatie tussen de EEG en Joegoslavië. Aan Franse zijde verklaarde president Giscard dat Frankrijk het allergrootste belang hecht aan het bestaan van een krachtig, onafhankelijk Joegoslavië dat "meester is over de keuzen die zijn toekomst bepalen." (C-2)(GR/W)

Ten aanzien van die wapenleveranties moet worden opgemerkt dat Joegoslavië zelf na tamelijk omvangrijke wapenaankopen en andere leveranties uit de VS in de vijftiger jaren de aanschaffingen beperkt heeft, zodat ook in Joegoslavië een koerswijziging in deze beperkte zin nu toch wel lijkt door te gaan. De indruk bestaat dat Tito door deze bezoekenreeks en mogelijke heroriëntatie de toekomst voor een onafhankelijk en ongebonden Joegoslavië veilig wil stellen en een onbezoedeld testament wil achterlaten. Gezien de Amerikaanse en Franse uitlatingen lijkt Tito succes te hebben. Terwijl bij Brown's en Cemalovic's bezoeken aan respectievelijk Joegoslavië en de VS wapenaankopen door Joegoslavië centraal stonden, speelde dit aspect officieel noch bij Gibbs' bezoek aan Joegoslavië, noch bij Tito's bezoek aan Frankrijk, een rol. Over Gibbs' bezoek valt dezerzijds nu niets toe te voegen, doch de indruk bestaat dat de deelname van lkolgen Susnjar aan Tito's Franse bezoek militair-politiek van belang is. Lt.Kolgen Susnjar is volgens de beschikbare gegevens "Director of the Federal Directorate of Supply and Procurement", en de meest voor de hand liggende verklaring voor zijn deelname zou de mogelijke aankoop van Franse wapens en/of militaire uitrusting zijn. Deze interpretatie lijkt te worden versterkt door het gelijktijdige streven naar wapenaankopen in de VS, en door Susnjar's betrokkenheid bij een bezoek van de Britse Mindef Mulley aan Joegoslavië in april j.l. Tegen deze interpretatie pleit het feit dat onzekerheid bestaat over de preciese aard van het bedoelde Directoraat.

Mede gelet op andere door Susnjar in recente jaren vervulde functies is niet uitgesloten dat dit Directoraat meer economisch dan militair is georiënteerd. Deze interpretatie wordt versterkt door het feit dat de Joegoslavisch-Franse economische betrekkingen een belangrijk onderdeel van de besprekingen vormden.

Mede gelet op de Susnjar's optreden als "Director of the Federal Directorate for Turnover and Reserve of Products for Special Purposes" in 1975, bestaat de mogelijkheid dat Susnjar's participatie de aanschaf van goederen, civiel dan wel militair, voor de Territoriale Verdediging tot doel had. Gezien het feit dat hij na een aanvankelijke melding niet meer in persberichten werd genoemd valt aan te nemen dat de aankoop van militaire goederen niet onwaarschijnlijk is, daar het verzwijgen van zijn naam kan duiden op de mogelijkheid dat hij in Frankrijk afzonderlijk is opgetreden.

Tot slot kan vermeld worden dat Susnjar in 1969 werd genoemd als Chef van de Centrale Directie voor Materieel van het Joegoslavische Ministerie van Defensie, mogelijk met een speciale verantwoordelijkheid op luchtvaartgebied. Gelet op het feit dat Tito "privé" nabij Mont-de-Marsan verbleef en van de militaire vliegbasis Mont-de-Marsan, het evaluatie en research centrum van de Franse luchtmacht, vertrok, is niet uitgesloten dat Franse militaire vliegtuigen en/of vliegtuigbewapening zijn bekeken en/of geëvalueerd. Joegoslavië gebruikt reeds Franse helicopters.

8. Albanië

Confidentieel

a. Relatie met Oostbloklanden

Evenals de Sovjet-Unie heeft Hongarije de juistheid van Albanië's opstelling m.b.t. de maoïstische "Drie-Werelden Theorie" geprezen d.m.v. een informatie-bulletin van het theoretische tijdschrift "Vraagstukken van Vrede en Socialisme". Op grond van die juistheid van de Albanese opstelling voorspelt het bulletin verregaande consequenties voor de gehele communistische beweging : De houding van de Albanese Arbeidspartij (AAP) kan niet zonder gevolgen blijven voor de positie van andere CP'n ten opzichte van de AAP. Er zijn - vage - aanwijzingen dat de Sovjet-Unie sedert 1 augustus haar sterk onderbezette handelsvertegenwoordiging in Tirana heeft uitgebreid en dat alle Sovjet organisaties voor buitenlandse handel nu één of twee vertegenwoordigers in Albanië hebben. Ook zouden na lange tijd weer Tsjechoslowaakse en Hongaarse handelsvertegenwoordigers in Tirana zijn opgedoken, en zou Tsjechoslowakije hebben aangeboden een akkoord van de vijftiger jaren over chroomexport alsnog ten uitvoer te brengen.

Een "verantwoordelijke functionaris" van de CPSU CC-afdeling voor buitenlandse betrekkingen, Yefimov, zou naar Albanië zijn gezonden ter bezetting van de sinds 1961 vacante plaats van Sovjet correspondent in Tirana, en zijn aanwezigheid zou kunnen uitlopen op een kwalitatieve verandering van het correspondentschap als voorbereiding op herstel van de CPSU - AAP betrekkingen.

(C-3/6) (W)

Confidentieel

b. Relatie met China

In het Albanese ideologische maandblad "Pruga e Partise" is begin oktober wederom een aanval op de Chinese Drie-Werelden Theorie gedaan, zonder dat China bij name werd genoemd.

(C-2) (W)

Ter gelegenheid van de 28e verjaardag van de Chinese Volksrepubliek is van Albanese zijde op 30 september een felicitatietelegram aan de Chinese leiders gezonden, ondertekend door partijleider (1e secretaris van het AAP) Hoxha, door de voorzitter van het presidium van de volksassemblee Lleshi en door premier Shehu. Naast prijzende woorden voor de Chinese verworvenheden werd de hoop uitgesproken "dat de vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking" tussen de

twee landen en volken "zich ook in de toekomst zullen ontwikkelen en versterken volgens de correcte weg van het Marxisme-leninisme en op basis van de principes van het proletarisch internationalisme.

Een artikel in het partijblad "Zeri i Popullit" liet zich in gelijke bewoordingen uit en voegde daaraan toe"... tegen de agressieve en oorloghitserige plannen en contra-revolutionaire complotten van het Amerikaanse imperialisme en Sovjet sociaal-imperialisme, de reactionaire bourgeoisie en de moderne revisionisten van welke kleur ook!"

(B-2) (W)

De Albanese radio rapporteerde in verband met de 28e verjaardag van de Chinese Volksrepubliek een diner van Albanees-Chinese Vriendschapassociatie met de aanwezigheid van een aantal plaatsvervangers van hoge functionarissen, alsmede een receptie op de Chinese ambassade met aanwezigheid van plaatsvervangers van hoge functionarissen, onder wie twee Politbureau-leden (C-2) (W)

Tijdens een jeugdcongres in Elbasan begroette Hoxha uitdrukkelijk Chinese technici en ingenieurs die in Albanië werkzaam zijn, terwijl verschillende toespraken tijdens het congres tot uitdrukking brachten dat de ideologische confrontatie voortduurt. (C-3) (W)

Na een bezoek aan Hongarije bezocht een Chinese PTT-delegatie o.l.v. PTT-minister Chung Fu-hsiang vanaf 14 oktober Albanië, en reisde vervolgens door naar Italië.

Hij werd ontvangen door een groot aantal hoge regeringsfunctionarissen. (C-2) (W)

Uit Albanië komen berichten dat opposanten tegen het anti-Chinese en isolationistische beleid van de AAP op grote schaal aangehouden en gearresteerd worden. Schattingen spreken van tenminste 1000 personen, onder wie militairen en economische functionarissen. Er is verder sprake van een nerveuze stemming binnen de Albanese leiding en van reisbelemmeringen voor elders residerende, doch in Albanië geaccrediteerde, diplomaten, alsmede voor journalisten die Albanië wensen te bezoeken. (C-6) (W)

Van Chinese zijde zou Hoxha te horen hebben gekregen dat China geen conflict met Albanië wenst en zich er ook geen laat aanmeten: de Chinese steun aan Albanië zal voortgang

vinden en China heeft aangeboden de strijdpunten te bespreken, voor zover Albanië dat wenst. (C-3)(W)

Commentaar : Ondanks de deels voor China gunstig signalen blijft er sprake van een uitermate koele relatie. Tekenend hiervoor is wellicht de indirecte kritiek die uit het Albanese felicitatietelegram spreekt waar de "correcte weg van het Marxisme-Leninisme" vermeld wordt. Tegelijkertijd worden ook de Sovjet-Unie met bondgenoten, alsmede de Verenigde Staten met bondgenoten, bij herhaling in de media fel bekritiseerd. In dit verband is er vooralsnog geen aanleiding te zien om een definitieve breuk met China te constateren, getuige met name ook de terughoudende en toegefelijke Chinese houding, het bezoek van de Chinese PTT-minister en andere contacten en uitspraken.

De berichten over arrestaties van pro-Chinese Albanen zijn tot dusver niet bevestigd. Indien arrestaties plaatsvinden kan de China-kwestie mogelijk slechts gehanteerd worden als stok om de hond slaan, terwijl feitelijk andere motieven in het spel zijn. Gezien de berichten over arrestaties en de niet steeds consistente Albanese uitspraken lijkt het aannemelijk dat zich binnen de Albanese top en het leger (waarin China veel sympathisanten zou hebben) ernstige meningsverschillen voordoen, en mogelijk zelfs dat er een machtsstrijd gaande is. (Zie ook MO 6/77)

De onder a) vermelde berichten over betere contacten met WP-lidstaten zijn niet bevestigd doch inhoudelijk wel plausibel als poging van de Sovjet-Unie en WP-bondgenoten een uitgangspunt voor verbeterde betrekkingen te veroveren, in afwachting van een wederzijdse toenadering. Gezien de felle kritiek op bedoelde landen in de Albanese pers lijkt het niet erg waarschijnlijk dat de WP-leden veel kans op succes hebben in de nabije toekomst. Indien succesvol zou een dergelijke toenadering een belangrijke versterking van de

Sovjet- en WP-positie in het Middellandse Zee gebied kunnen inhouden, hetgeen ook niet zonder consequenties voor Joegoslavië zou kunnen zijn.

Overigens dient te worden opgemerkt dat de term "proletarisch internationalisme", zoals gebruikt in het Albanese felicitatietelegram aan de Chinese leiders, in Albanese uitspraken vrij gebruikelijk is, en uiteraard geen erkenning van de leidende rol van de CPSU en Moskou in de internationale communistische beweging inhoudt, althans zolang de CPSU en Moskou in Albanese ogen de huidige "revisionistische" koers blijven volgen.

Hoofdstuk B: Landstrijdkrachten1. Activiteitena. Warschaupakt(1) Activiteiten Warschaupaktlandstrijdkrachten algemeen

Gedurende vrijwel de gehele verslagperiode waren de oefen/opleidingsactiviteiten bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in de Centrale Sector gering tot zeer gering.

Deze geringe tot zeer geringe activiteit is voor de tijd van het jaar niet ongewoon en houdt mede verband met de halfjaarlijkse troepenrotatie.

(2) De halfjaarlijkse troepenrotatie

De halfjaarlijkse order van de Sovjet Mindef, regerende de opkomst en demobilisatie van dienstplichtigen verscheen op 26 sept j.l. Tijdstip en inhoud van de order weken niet af van hetgeen gebruikelijk is.

Op 20 okt startte de luchttransportfase van de halfjaarlijkse personeelwisseling bij de Sovjet Groepen van Strijdkrachten met vluchten naar de DDR en Tsjechoslowakije.

Evenals in mei van dit jaar is de luchttransportfase een aantal dagen eerder begonnen dan in voorgaande jaren en was het aantal dagelijkse vluchten groter. Dit kan verband houden met de laatste wijziging in de Sovjet defensiewet, welke het mogelijk maakt om dienstplichtigen, die zijn ingedeeld bij eenheden in "ver verwijderde" gebieden, eerder op te roepen en derhalve ook eerder hun bestemming te doen volgen. De Sovjet Groepen van Strijdkrachten in Oost-Europa worden dan kennelijk tot dit soort eenheden gerekend.

Aangezien er eveneens aanwijzingen waren betreffende vertrekkende militairen, mag worden aangenomen dat er inderdaad sprake is geweest van een rotatie en niet van een versterking van de Sovjet Groepen van Strijdkrachten.

MO 8/77

GEHEIM

Er zijn eveneens meldingen betreffende aankomst en vertrek van GSVG-militairen per trein.

Bij het afsluiten van dit overzicht was de personeelswisseling nog in volle gang.

b. Oefenactiviteiten in Joegoslavië

In het kader van de Algemene Volksverdediging zijn gedurende de verslagperiode in Joegoslavië een aantal oefeningen gehouden:

Eind september, begin oktober zou in het Legerdistrict VII Serajevo een oefening zijn gehouden onder de naam "KOZARA 77". Aan deze oefening zou o.a. zijn deelgenomen door een infanteriebrigade, behorende tot het Legerdistrict.

Onder de naam "BJELO GORA 77" vond van 5-20 okt in Kroatië een grote oefening plaats. Aan deze oefening werd deelgenomen door eenheden van het Legerdistrict V uit Zagreb, elementen van 14 Infdiv/Varazdin, elementen van 6 Infdiv/Karlovac, elementen van 265 Tkbrig/Bjelovar en elementen van 31 Tkbrig/Dugo Selo.

Van 3-16 okt vond in Servië een oefening plaats onder de naam "AVALA 77", waaraan werd deelgenomen door ongeveer 8000 man. De oefening was genoemd naar de berg Avala, welke ten zuiden van Belgrado ligt en mogelijk heeft de oefening in dat gebied plaats gevonden. De 8000 man waren speciaal voor deze oefening opgeroepen, hetgeen erop zou kunnen duiden dat hier sprake is van een mobilisabele territoriale eenheid. Of het hierbij ging om een divisie of één of meerdere brigades kon niet worden vastgesteld. In het Legerdistrict VI, in het NW van Joegoslavië, zou eind oktober een oefening zijn gehouden onder de naam "VRBA 77". Aan deze oefening zou zijn deelgenomen door eenheden van het Joegoslavische volksleger, de territoriale verdediging, de civiele verdediging en groepen uit de burgerbevolking.

GEHEIM

MO 8/77

GEHEIM

In het Legerdistrict I wordt van 21 okt-4 nov een oefening gehouden onder de naam "OKLOP 77". Aan deze oefening wordt deelgenomen door elementen van 312 Tkbrig/Kraljevo. Omtrent het oefengebied en het doel van de oefening was bij het afsluiten van dit maandoverzicht nog niets bekend.

GEHEIM

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN / AFRIKA

Geheim

1. De Arabische staten en het Midden-Oosten overleg

De gemeenschappelijke Sovjet-Amerikaanse verklaring over het Midden-Oosten, waarin met name de Amerikaanse erkenning van de "wettige rechten van het Palestijnse volk" aanleiding gaf tot felle protesten van de Israëlische regering, heeft ondanks de gematigd positieve reacties van Palestijns/Arabische kant niet geleid tot een doorbraak in het overleg over het Palestijnse vraagstuk, dat tot dusver wezenlijke vooruitgang in het door de VS gedomineerde beraad over het Midden-Oosten conflict heeft geblokkeerd. Het Amerikaans-Israëlische werkdocument, dat enige dagen na de Sovjet-Amerikaanse verklaring openbaar werd gemaakt en vooral door Syrië en de PLO zeer negatief beoordeeld is, heeft evenmin de basis gelegd voor een door de VS en de SU in hun verklaring bepleitte, spoedige hervatting van de Geneefse conferentie. Daarnaast wordt vanuit het Arabische kamp nadrukkelijker dan voorheen de mogelijkheid van een nieuw militair conflict met Israël naar voren gebracht nu de impasse in het overleg rond het Midden-Oosten vraagstuk blijft voortduren. Daarbij valt op, dat Saoudi-Arabië blijkens uittalingen van de minister van buitenlandse zaken Saud Al-Faisal en de 2^e vice-premier en commandant van de Nationale Garde Abdallah zich allerminst van deze krijgsvreemde taal heeft willen distantiëren.

(B-3)(W,R,G,Gr)

Commentaar: Door de Sovjet-Amerikaanse verklaring werd de SU sterker dan voorheen bij het vredesinitiatief van de regering Carter betrokken en is mogelijk de basis gelegd voor een meer actieve rol van het Kremlin bij het Midden-Oosten overleg. Vooral in Egypte lijkt de vrees te zijn toegenomen dat hierdoor de positie van Syrië en de PLO, die

zich beiden gesteund weten door de Sovjet regering, zal worden versterkt en de invloed van de VS (en Egypte zelf) in het Midden-Oosten en op het beraad inzake het Midden-Oosten conflict zal afnemen. De Egyptische regering, die onlangs de banden met het anti-communistische buurland Soedan verder heeft versterkt en door het besluit de terugbetaling van de militaire schuld aan de SU met ingang van volgend jaar stop zetten mogelijk een nieuwe verslechterring van de betrekkingen met Moskou heeft ingeleid, heeft dan ook weinig reden om een (in de toekomst mogelijk) grotere rol van de SU in het huidige vredesoverleg toe te juichen.

De invloed van de SU in het Midden-Oosten kan vooral door de hardnekkigheid waarmee de Israëlische regering onderhandelingen (met officiële vertegenwoordigers van de PLO) over de mogelijke vorming van een Palestijns "thuisland" blijft afwijzen zeker op de langere termijn aanzienlijk in betekenis toenemen.

In dit verband moet erop worden gewezen, dat er in Syrische regeringskringen waar van optimisme inzake het Midden-Oosten overleg nauwelijks sprake (meer) is, een zekere bezorgdheid bestaat, dat de Israëlische regering na een definitief vastlopen van het Midden-Oosten beraad zal pogen door middel van een militaire operatie in Zuid-Libanon of Syrië zelf opnieuw "tijd" te winnen. Deze vrees kan mogelijk leiden tot nieuwe Sovjet wapenleveranties aan Syrië waardoor dit land in militair opzicht nauwer aan de SU zou worden gebonden.

Door het blijven voortduren van de huidige impasse in het Midden-Oosten beraad zouden zeker in Arabische ogen kansen toenemen op zo'n Israëlisch militair initiatief dat zich ook tegen Egypte zou kunnen richten, wanneer dit land (onder druk van overige Arabische staten) niet bereid zou blijken te zijn tot bilateraal overleg en een afzonderlijke

vredesregeling met Israël.

Hieraan moet echter worden toegevoegd dat het Amerikaans-Israëliisch werkdocument in beginsel de mogelijkheid openlaat voor een dergelijk bilateraal vredesoverleg, de grote angst van Syrië. Het is deze (tot dusver vooral Syrische) vrees voor een, mogelijk door een Israëliische weigering het mandaat in de Sinaï en op de Golan te verlengen in te leiden, Israëliische militaire operatie welke tot doel zou hebben het Arabische militaire potentieel voor een aantal jaren uit te schakelen, die op langere termijn de basis zou kunnen vormen voor een aanzienlijke uitbreiding van de Sovjet invloed in de regio.

2. Libanon

Ondanks het feit, dat vooral door Palestijnen behorend tot het "Afwijzingsfront" een aantal malen inbreuk is gemaakt op het staakt-het-vuren, wordt het bestand in Zuid-Libanon, dat sinds eind september feitelijk van kracht is, over het algemeen redelijk nageleefd. De Libanese regering heeft reeds een klein aantal militairen naar enige, door de Palestijnen gecontroleerde, plaatsen in het Zuiden gestuurd om door middel van overleg met de lokale Palestijnse vertegenwoordigers de basis te leggen voor de toepassing van de op Zuid-Libanon betrekking hebbende bepalingen van het Chtaura-akkoord. Met de uitvoering van voornoemd akkoord, dat onder meer voorziet in een gedeeltelijke terugtrekking van de Palestijnen uit Zuid-Libanon en de legering van Libanese legereenheden aldaar, is echter feitelijk nog geen begin gemaakt. Volgens de plannen van de Libanese regering zou het Chtaura-akkoord in drie snel op elkaar volgende fasen moeten worden uitgevoerd, waarbij 3 bataljons van het (nieuwe) Libanese leger in het Zuiden zouden worden ingezet. (B-3)(W,G,GR,R)

Commentaar : Een spoedige toepassing van het Chtaura-akkoord in Zuid-Libanon, die de weg zou kunnen vrij maken voor het herstel van rust en orde aldaar en de wederopbouw van Libanon, lijkt vrijwel uitgesloten. De belangen van de in meer of mindere mate bij het Libanese conflict betrokken partijen lopen daarvoor te zeer uiteen. Zo heeft Israël, dat de Christelijke militia in het Zuiden actief steunt, geen belang bij een oplossing van het Zuid-Libanon vraagstuk in de geest van het Chtaura-akkoord. Door de toepassing van deze overeenkomst zou immers niet alleen de Palestijnse aanwezigheid in (bepaalde delen van) Zuid-Libanon worden gelegaliseerd, maar tevens een einde (kunnen) worden gemaakt aan de nauwe banden tussen de door de Christenen beheerste Zuid-Libanese dorpen en Israël. Dit zou de positie van de Libanese Christenen en Israël verzwakken.

Daarnaast zou een daadwerkelijke uitvoering van de Chtaura-overeenkomst de positie van de PLO en de Syrische regering in de Arabische wereld aanzienlijk versterken. Vanuit het Christelijke kamp wordt in toenemende mate de in de Chtaura-overeenkomst voorziene gedeeltelijke terugtrekking van de Palestijnen uit Zuid-Libanon als ontoereikend beschouwd. Steeds meer wordt een volledige Palestijnse terugtrekking uit dit gebied bepleit. Dit is echter voor de PLO volstrekt onaanvaardbaar. De Palestijnse bevrijdingsorganisatie, die zich publiekelijk heeft bereidverklaard aan de uitvoering van "Chtaura" mee te werken en daarmee tegemoet komt aan de wensen van de Syrische (en Libanese) regering, staat echter van verschillende kanten onder druk. Zo lijken vooral Egypte, Koeweit en Saoedi-Arabië de PLO te willen bewegen tot een onafhankelijke opstelling t.o.v. Syrië. Langs deze weg hopen bovengenoemde staten te verhinderen dat de Syrische regering van president Assad zich een(blijvend) overheersende invloed in Libanon en de volledige controle over de PLO weet te verwerven. In dit verband kan nog vermeld worden, dat Koeweit en Saoedi-Arabië slechts met grote vertragingen aan hun financiële verplichtingen m.b.t. de Arabische vredesmacht, de door Syrië gedomineerde strijdmacht in Libanon, voldoen. Half september zouden beide staten zelfs nog meer dan 100 miljoen dollar moeten bijdragen. Binnen de Palestijnse beweging tenslotte, wijst het "Afwijzingsfront" zelfs een gedeeltelijke terugtrekking uit Zuid-Libanon af. Het Front wordt in zijn verzet tegen de Syrische politiek (in Libanon) en de Chtaura-overeenkomst gesteund door Irak, Libië en Algerije.

Het is niet uitgesloten, dat het bezoek van de leider van het radicale "Volksfront voor de bevrijding van Palestina" George Habash, (in september) aan voornoemde staten tot een uitbreiding van de (financiële) steun van die kant voor het "Afwijzingsfront" zal leiden en daarmee de positie van het Front binnen de Palestijnse beweging zal versterken.

Hoewel de Verenigde Staten met de levering van militaire goederen ter waarde van ruim 20 miljoen dollar de totstandkoming van een nieuw, goed bewapend Libanees leger, waaraan in de Chtaura-overeenkomst zo'n belangrijke rol is toegekend, hebben willen bespoedigen, lijkt het feit, dat het (voortduren van het) Libanese conflict zeer nauw samenhangt met het Arabisch-Israëliësch conflict (en daar mogelijk zelfs het gevolg van is) de oplossing van het Libanon-vraagstuk, vooral gezien de recente ontwikkelingen in het Midden-Oosten overleg, zeker op korte termijn vrijwel onmogelijk te maken.

heim

3. Het Zuidelijke Rode Zee-gebied/De "Hoorn van Afrika"

De Somalische president Barre heeft de militaire steun van de SU en Cuba aan Ethiopië openlijk veroordeeld. Ten aanzien van de Cubaanse betrokkenheid bij de ontwikkelingen in de "Hoorn van Afrika" kan worden vastgesteld, dat Barre wel melding maakte van het binnentrekken van Cubaanse troepen in Ethiopië maar in tegenstelling tot de Somalische ambassade in Caïro en het in de Ogaden actieve West-Somalische bevrijdingsfront, die hebben verklaard dat duizenden Cubaanse militairen vanuit Angola naar Ethiopië zijn overgebracht, geen mededelingen heeft gedaan over de omvang van de Cubaanse presentie in Ethiopië. Volgens de Somalische president bracht de militaire steun van Cuba en de SU aan het bewind van Mengistu Mariam de betrekkingen tussen deze landen en Somalië in groot gevaar. (B-3)(W,R,G)

Commentaar : Het is nog onduidelijk in welke mate Cuba bij de strijd in Ethiopië betrokken is. Volgens onbevestigde berichten wordt de Ethiopische troepenmacht in de Ogaden-steden Harrar en Dire Dawa, die onlangs versterkt is met militie-eenheden en met door de SU geleverd nieuw militair materieel (o.a. 122 mm geschut) uitgeruste geregelde troepen, in de strijd (rond de stad Harrar) tegen de Somalische eenheden en de guerrilla-strijders van het West-Somalische bevrijdingsfront bijgestaan door Cubaanse eenheden (de opgegeven aantallen lopen uiteen van 400 tot 2/3000). Het moet echter om verschillende redenen ernstig betwijfeld worden of er sprake is van een dergelijke rechtstreekse Cubaanse betrokkenheid bij de gevechten tussen de Ethiopische en (pro-) Somalische troepen in de Ogaden. Zo lijken de uiterst moeilijke (politieke, economische en militaire) situatie in Angola en de wankelende positie van de Neto-regering een aanzienlijke troepenterugtrekking uit dat land, waarvan sommige bronnen melding hebben gemaakt, vrijwel uit te sluiten.

MO 8/77

GEHEIM

Daarnaast maakt een actieve Cubaanse deelname aan de strijd in Ethiopië een nieuwe bemiddelingspoging van Cuba in het Ethiopisch-Somalische conflict onmogelijk. Het is in dit kader niet uitgesloten, dat het recente bezoek van de Ethiopische minister van Buitenlandse Zaken, Feleke Walde Ghiorghis, aan Cuba, waaraan in de Cubaanse massamedia relatief weinig aandacht is besteed, door Castro c.s. is aangegrepen om de Ethiopische leiders van de noodzaak van bilateraal overleg met Somalië en een vreedzame regeling van het conflict over de toekomst van de Ogaden te overtuigen.

Het bewind van Mengistu Mariam lijkt echter vastbesloten de strijd in de Ogaden met militaire middelen in haar voordeel te beslechten. Het ziet er echter niet naar uit, dat men hierin op korte termijn zal slagen. Vooralsnog zijn de (pro-) Somalische eenheden aan de winnende hand. Deze hebben niet alleen in het Zuiden nieuwe successen geboekt, maar bedreigen nu ook de stad Harrar. De val van deze stad, die allerm minst is uitgesloten, zou de positie van de Ethiopische troepen in het Noordelijke deel van de Ogaden (opnieuw) ernstig verzwakken.

In dit verband moet echter wel worden vastgesteld, dat de Somalische troepen, die reeds zware verliezen hebben geleden en met ernstige logistieke problemen te kampen hebben, onder een sterke tijdsdruk staan. De Somalische militaire campagne in de Ogaden, die enkel door de verovering van de steden Harrar en Dire Dawa kan worden afgerond, moet immers zijn voltooid vóórdat de Ethiopische troepen door de voortdurende Communistische (met name Sovjet) wapenleveranties en het inzetten van nieuwe eenheden van de volksmilitie in staat worden gesteld het initiatief in de Ogaden te herwinnen.

GEHEIM

In dit verband is het van belang, dat de SU de wapenleveranties aan Somalië zou hebben opgeschort. Dit kan ernstige militaire gevolgen voor Somalië hebben, (volgens sommige berichten heeft het dat al), te meer daar het Kremlin de levering van Sovjet militair materieel door Syrië en Irak aan Somalië aan banden lijkt te hebben gelegd. Hoewel er sterke aanwijzingen zijn, dat NSWP-landen als de DDR en Tsjechoslowakije Somalië recentelijk nog van wapens (waaronder T-55 tanks) hebben voorzien, en de Arabische Staten (m.u.v. Libië en Zuid-Jemen, welk laatste land Ethiopië in toenemende mate is gaan steunen) hebben toegezegd de Somalische militaire uitgaven te zullen dekken zal het Sovjet besluit de gevechtswaarde van de Somalische strijdkrachten (zeker op de wat langere termijn) aantasten. Het is aannemelijk dat Somalië hierdoor niet optimaal zal kunnen profiteren van het feit, dat de positie van het militaire bewind in Ethiopië door de (recente) militaire nederlagen en de mede onder invloed daarvan toegenomen (onrust en) oppositie binnen de strijdkrachten en de militia tegen de regering van Mengistu Mariam duidelijk verzwakt is. Mocht het Sovjet wapenembargo ertoe leiden, dat Somalië de militaire campagne in de Ogaden niet kan afronden, en een definitieve overwinning op de Ethiopische troepen dus uitblijft, dan nemen de kansen toe op een compromis inzake de Ogaden. Een dergelijke politieke regeling van het Ethiopisch-Somalische conflict om de Ogaden (en de toekomst van Djibouti, waar de invloed van pro-Somalische elementen de laatste tijd sterk is toegenomen) zou de positie van de SU in het Zuidelijk Rode Zee-gebied kunnen versterken.

MO 8/77

GEHEIM

Interessant blijft overigens de Joegoslavische steun aan Ethiopië, in de vorm van wapenleveranties. Bij de tanks welke door Joegoslavië aan Ethiopië zijn geleverd, blijkt het te gaan om 70 Amerikaanse M-47 tanks. Het verdwijnen van deze tanks uit het Joegoslavische arsenaal leidde kennelijk tot enige verlegenheid bij bepaalde Joegoslavische autoriteiten. Van die kant werd min of meer als excuus aangevoerd dat deze tanks al voor het uitbreken van de vijandelijkheden tussen Ethiopië en Somalië/het FLWS waren afgeleverd. Los hiervan zijn berichten ontvangen over de aanvoer van oorlogsmaterieel door Joegoslavische schepen in Ethiopische havens.

GEHEIM

MO 8/77

GEHEIM

heim

4. Noord-Jemen

De president van Noord-Jemen, Ibrahim Al-Hamdi en diens broer Abdallah zijn op 11 oktober het slachtoffer geworden van een moordaanslag. Al-Hamdi, die in 1974 na een staatsgreep aan de macht was gekomen, is als voorzitter van de regerende militaire commando-raad opgevolgd door plv. opperbevelhebber en CGS Ahmed Hussein Al-Ghashmi. De samenstelling van deze raad bleef verder ongewijzigd. Er zijn geen aanwijzingen, dat de nieuwe president het regeringsbeleid, waarin nauwe samenwerking met Saoudi-Arabië en de Westerse wereld centraal stonden, (op korte termijn) zal veranderen. Het is echter niet uitgesloten, dat de regeringswisseling de onder de regering van Al-Hamdi begonnen toenadering van Noord-Jemen tot het op Moskou georiënteerde Zuid-Jemen en de samenwerking op militair gebied tussen de SU en Noord-Jemen nadelig zal beïnvloeden. Een dergelijke ontwikkeling zou door Saoudi-Arabië allerminst negatief beoordeeld worden.

GEHEIM

DEEL III: VERRE-OOSTEN1. Ontwikkelingen in de Sino-Sovjet relatie

De zgn. "Gezamenlijke Sovjet-Chinese commissie voor de scheepvaart op de grensrivieren" (de Amur en de Ussuri) welke de afgelopen maanden in Zuid-Mantsjoerije vergaderde, heeft een procedureel compromis bereikt dat Chinees scheepvaart verkeer rond het door de SU gecontroleerde eiland Hei-hsia-tsu (nabij de stad Khabarovsk) en de waterwegen (de Amur en de Ussuri) daaromheen, toestaat. China blijft de Sovjet controle over de waterwegen en het eiland aanvechten.

Op 1 sept maakten de eerste Chinese schepen sinds 10 jaar van de nieuw bereikte overeenstemming gebruik.

Vermeld kan worden dat de bijeenkomst van de gemengde commissie plaats vond op verzoek van de Chinese autoriteiten en dat het persbureau "Nieuw China" van wezenlijke voortgang bij de besprekingen repte. Ook zou de Commissie besloten hebben de volgende bijeenkomst in de SU te laten plaatsvinden. (B-3)(R)(G)

Commentaar : Na het doorsijpelen van berichten hierover is van Chinese zijde onmiddellijk te kennen gegeven dat e.e.a. beslist geen verbetering in de relatie tot de SU inhield.

Beweringen van deze aard waren van de zijde van de vice premiers Teng Hsiao-ping en Li Hsien-nien meermalen te beluisteren, o.a. tijdens het bezoek in oktober van een Japanse militaire delegatie. Teng riep zelfs de hele wereld incl. de VS op het "Sovjet oorlogsplan" te bestrijden.

Om aan te tonen dat Sovjet uitingen van goede wil t.o.v. China (zoals die, welke op 1 okt in "Prawda" onder het bekende en gezaghebbende pseudoniem I. Alexandrov verscheen) in Chinese ogen malafide blijven, is men er in Peking toe over gegaan om buitenlandse bezoekers gedetailleerde informatie te verschaffen over door de SU geïnstigeerde grensincidenten (ook op de grensrivieren) en subversieve activiteiten in de grensgebieden.

Ook vermeldde de Chinese pers niet dat de nieuwe Chinese ambassadeur in de SU op 11 okt een conversatie had gevoerd met premier Kosygin, toen hij deze op 11 okt bezocht (een routine-kwestie na de aanbieding van zijn geloofsbrieven in september).

In de Sovjet pers werd wel melding gemaakt van deze conversatie. Beide Sovjet uitingen op hoog niveau verschilden aanzienlijk van de scherpe aanval op China in "Communist" (het theoretisch orgaan van het Centraal Comité) van augustus. In de meer propagandistisch bedoelde publiciteit klinkt van Sovjet zijde bezorgdheid door over het vooruitzicht van eventuele Chinese wapenaankopen in het Westen.

Los van dit alles was overigens een ontvangen bericht opmerkelijk, dat sprak over een in 1978 door de Hongaarse partijleider Kadar te ondernemen bemiddelingspoging tussen China en de SU.

fidentieel 2. Ontwikkeling van de Sovjet-Indiase relatie,
op het politiek-militaire vlak

Het bezoek dat de Indiase premier, Desai, van 21-26 okt aan de SU bracht leek begin dit jaar nog tot de categorie "uiterst onwaarschijnlijk" te behoren. In zijn verkiezingscampagne en bij zijn ambtsaanvaarding in maart leek het op grond van Desai's uitspraken niet onmogelijk dat hij het van 1971 daterende vriendschapsverdrag met de SU zo al niet wilde verbreken, dan toch moeilijk te verenigen achtte met India's niet-gebonden politiek. De relatie was verder bemoeilijkt door de Sovjet-steun voor Desai's voorgangster tijdens de uitzonderingstoestand in India en doordat kort voor zijn premierschap hij door Moskou nog als handlanger van het Westerse imperialisme was gedoodverfd. Vrij spoedig na Desai's ambtsaanvaarding bleek dat India van experimenten op buitenlandse politiek gebied zou afzien, daartoe mede gedwongen door de bestaande nauwe relatie met de SU op economisch gebied op het terrein van de wapenleveranties. Doordat de betrekkingen met China koel blijven komt hier nog bij dat voor India de Sovjet rugdekking tegen China van groot belang blijft. De relatie met de SU is voor India ook van belang in de regionale machtsverhoudingen in het gebied dat zich uitstrekt van het Midden-Oosten tot Z.O.Azië.

Het opnieuw vaststellen van een en ander was het doel van het bezoek dat de Sovjet Minister van Buitenlandse zaken, Gromyko, in april aan New Delhi bracht. In de politiek-militaire sfeer kreeg dit bezoek al vrij spoedig een follow-up in de vorm van een bezoek van de Opperbevelhebber van de Sovjet Landstrijdkrachten, Lrgen Pavlovsky, dat eind mei plaatsvond. Dit bezoek werd in Juli gevolgd door de reis van de CS van de Indiase Zeestrijdkrachten naar de SU op uitnodiging van Vlootadm SU Gorshkov.

Aansluitend werd een bezoek gebracht aan Polen, waar een gesprek plaatsvond met de Poolse Mindef, Lrgen Jaruzelski. Het betrof hier het eerste contact tussen de strijdkrachten van beide landen. Vervolgens kwam op 29 aug een militair delegatie uit India in Moskou aan o.l.v. de Bevelhebber van de Indiase Landstrijdkrachten, Gen Narain.

Dit bezoek duurde tot 7 sept. Voorts zou de tweede helft van sept een bezoek van de Indiase Mindef, Ram, aan de SU, de DDR en Tsjechoslowakije plaatsvinden.

Hierover is verder niets bekend. In de op 26 okt door de Sovjet president Brezhnev en Indiase premier Desai ondertekende verklaring wordt gezegd dat beide landen hun betrekkingen nauwer zullen aanhalen en dat de SU India verdere economische bijstand zal verlenen op lange termijn. Hoewel de verklaring zwijgt over verdere Sovjet wapenleveranties aan India, mag aangenomen worden dat de SU voorlopig India's belangrijkste wapenleverancier zal blijven. Van belang is verder, dat Desai bij zijn terugkeer uit Moskou duidelijk maakte niet toegegeven te hebben aan Sovjet druk om tot het Non-prolifiratie Verdrag toe te treden. Tussen dit alles door speelde de als "hartelijk" gekwalificeerde briefwisseling tussen Desai en de Amerikaanse president Carter eerder dit jaar en het inmiddels aangekondigde bezoek van Carter aan India. Dit bezoek lijkt van Indiase zijde eerder bedoeld om de niet-gebonden positie in de internationale politiek te benadrukken (binnenlands zal dit anders liggen i.v.m. India's sinds de verkeizingen begin dit jaar gewijzigde interne omstandigheden) en zal het de relatie tot de SU waarschijnlijk niet fundamenteel beïnvloeden.